

KARDINALOVA HOMILIJA NA STEPINČEVO

(Zagreb, katedrala, 10. veljače 2007.)

Misna čitanja: Post 3,9–24; Mk 8,1–10

1. Ovih su mjeseci mnogi hrvatski vjernici, hodočasnici i gosti, stali pred obnovljeni portal naše prvostolnice, diveći se ljepoti cijele građevine. Na ulazu su ih dočekali likovi svetih. Na svome vrhu portal ističe Isusa Krista. I premda među isklesanim likovima nema lika blaženoga Alojzija Stepinca, ulaz u ovo središte naše Nadbiskupije ovjenčan je prisutnošću njegove svetosti i sjajem Božjega svjetla koje svake godine desetoga dana mjeseca veljače pokazuje put i okuplja vjernike na proslavu njegova blagdana. Život i umiranje blaženoga Alojzija oživljuju spomen koji potvrđuje Božja obećanja, ali i snažnije postavlja pitanja čovjeku.

Večeras smo se susreli s tim pitanjima pozorno slušajući Božju riječ u izvješću o stvaranju. Koliko god htjeli zanemariti njihovu snagu, ta pitanja nas dostižu; koliko god ih željeli zaobići, na njih kao ljudi moramo odgovoriti. A Bog pita: Čovječe, gdje si? Što si učinio? (usp. Post 3,9). Ovdje smo večeras jer znamo da Stepinčevo sadrži odgovore i da u dnu svjedočanstva ovoga hrvatskog Mučenika kuca bit i smisao ljudskoga življenja.

2. Bog nas pita gdje smo jer zna da smo svakoga dana u kušnji izbjegavati odlučujuće susrete. Iako se toliko puta čini da smo na mnogim mjestima, da pokrivamo mnoštvo obveza i pokrećemo bezbroj inicijativa, umnažajući svakoga dana polja svojih zauzetosti, to samo po sebi ne znači da se nalazimo na pravome mjestu, na jedinome mjestu s kojega ne bismo smjeli izostati. Posvuda smo, bavimo se raznim poslovima, a nerijetko možda samo zato da se ne bismo susreli s onim najvažnijim, da se ne bismo susreli s Bogom licem u lice.

Blaženi Alojzije večeras nam svraća pogled na svoj susret s Bogom u vjeri. On mu je omogućio da bude na pravome mjestu onda kada se tražio kršćanin i kada se tražio pastir. Njegova zauzetost u služenju nije se raspršila na neodređen način, kako bi se s mnoštva prisutnosti sakrila praznina. Živio je pustolovinu vjere te je u najvažnijim trenutcima, na pitanje o tome gdje je, mogao pokazati svoju nazočnost pred Bogom, ne bojeći se hrabro dati svoje svjedočanstvo po kojemu je kršćanin u Bogu jak.

Kao ljudi skloni smo tražiti buku kako ne bismo morali čuti i slušati Boga, skloni smo tražiti sigurnost pogrešno rabeći slobodu, biti uvijek u nekome poslu, a u konačnici osjećamo da se ljudsko skrivanje pretvara u nemir i strah pred Bogom. Bog nas i danas pita: Čovječe, gdje si? Kršćani, gdje ste? Toliko se puta čini da nas je mnogo, a onda kada nas treba, nismo na svome mjestu.

Što si učinio, što si učinila? (usp. Post 3,13). U odgovoru na to Božje pitanje vidimo istinske posljedice grijeha. Grijeh, ne samo da nas odvaja od Boga, on posvuda stvara podjele. Muškarac optužuje ženu: »Žena koju si mi dao – ona mi je dala sa stabla pa sam jeo« (Post 3,12).

Više nema zajedništva. I žena želi sa sebe prebaciti krivnju: »Zmija me prevarila, pa sam jela« (Post 3,13). Uvijek je netko drugi kriv. S nama je isto tako. Uvijek želimo prikazati da odgovornost pripada nekomu drugom i na taj se način odvajamo. Trpljenje življeno u suglasju s Božjom voljom sjedinjuje, a ono što bismo željeli živjeti kao radost izvan Božje volje, dijeli. Jedinstvo se može pronaći tamo gdje i ljubav. Bog nas pita što smo učinili: jesmo li ili nismo učinili nešto za rast Božjega kraljevstva, jesmo li ispunili Božju zapovijed: Ovo činite meni na spomen? (usp. Lk 22,19).

3. Danas su nam poznata djela blaženoga Alojzija, ono što je on učinio na spomen Kristove žrtve. Jasno nam je kakav je bio njegov odgovor Bogu na pitanja iz Knjige Postanka. Pa ipak, još uvijek nastojimo rasvijetliti detalje okolnosti u kojima se odvijala drama tajne zla u kojemu je sudjelovao čovjek. Baš zbog toga svetopisamski navještaj poučava da ne postoji zlo bez slobodna izbora i da se Bog obraća svakomu pojedinom od nas. Čovjek je odgovoran za zlo i laž u svijetu. Ni jedna kultura ne može izbjeći pitanje o odgovornosti za zlo.

I danas se čuje govoriti kako su ratne i poratne okolnosti događaja Drugoga svjetskog rata jednostavno bile takve. Pokušava se izgovarati kako je moralo tako biti i da se drukčije nije moglo. A svakoga tko istinski ljubi dobro, privlači Stepinac koji je iznio čistoću savjesti i koji je pokazao da se nije moralo djelovati protiv čovjeka, da se nije moralo šutjeti. Žalosti nas stoga što se nakon svih komunističkih strahota u Hrvatskoj ne uspijeva čuti odgovor odgovornih za trpljenja ljudi. Štoviše, žalosti nas što je mentalitet toga doba iznjedrio kulturu koja je

izgubila stid. Ne samo da zločinci nisu prepoznali svoj zločin, nego čak nisu ni pokazali osjećaj stida pred ljudskim i Božjim pogledom.

4. U komunističkomu je režimu stvarana kultura koja je kanila istjerati Boga iz njegova vrta, otupiti uši za pitanja koja Bog postavlja čovjeku i prognati stid iz života ljudi, ostavljajući ljudima laž, kako bi im otupjele savjesti. Kardinal Stepinac je to prepoznao i neustrašivo prozivao.

Nije stoga slučajno što je branio katoličku kulturu i onda kada se očekivalo da će braniti sebe. Tijekom istražnoga postupka, 20. rujna 1946., piše Izjavu koja će biti temeljem i za njegov govor na sudu 3. listopada iste godine. Iz nje je razvidno da mu nije stalo do osobne sigurnosti niti do postizanja nekih povlastica za svećenike, nego je u prvi plan stavio sve ono od čega je bila satkana katolička kultura u hrvatskome narodu, a koju je totalitarni komunistički režim sustavno razarao.

Nakon što je istaknuo činjenicu da je do tada ubijeno tristotinjak svećenika, redovnika i redovnica, Nadbiskup je upozorio da su uništene katoličke škole, tiskare, katolički tisak; oduzeti katolički zavodi, onemogućen rad sirotištima, uništen Caritas, uništeno Društvo sv. Jeronima, ta najjača pučka kulturna institucija; sjemeništa su stavljena u nemoguće okolnosti, oduzeta je crkvena imovina, otežan ili izbačen vjeronaučni rad iz škola; nasilno uveden civilni brak; časnim sestrama spriječen rad u bolnicama...¹

¹ Usp. J. BATELJA – C. TOMIĆ (prir.), *Alojzije kardinal Stepinac, nadbiskup zagrebački. Propovijedi, govori, poruke (1941–1946)*, Zagreb, 1996., str. 279–281; 284–286.

I pet godina nakon toga, ušavši u šestu godinu svoga tamnovanja u Lepoglavi, pred jednim je komesarom koji mu je nudio dogovor na temelju navodnih osiguranih plaća i socijalnoga osiguranja, izjavio: »Ono što zanima Katoličku crkvu, to je pitanje odgoja mladeži, to je pitanje škola, to je pitanje slobode katoličke štampe, to je pitanje Caritasa, to je pitanje slobode Redova, to je pitanje poštivanja katoličkog braka i slične stvari. To je što nas zanima, a za drugo ćemo već nekako.«² Znao je da hrvatski narod ne može živjeti od komunističke kulture laži kojom ga se svakodnevno hranilo. Bilo mu je stalo do kršćanske kulture solidarnosti, brige za drugoga na svim razinama društva, do evangelizirane kulture koja je stoljećima njegovala bliskost Crkve i hrvatskoga naroda.

5. Između prvoga misnog čitanja iz Knjige Postanka i današnjega evanđelja struji spasonosna napetost. U prvome je čitanju naglašena zbilja mukotrpa ljudskoga preživljavanja u znoju, a u drugome blagovanje nezaslužena dara. Mnoštvo nahranjeno kruhom znak je Kristova otkupljenja čovjeka; otkupljenja čovjeka usred ljudskih izbora koji su doveli do razdora i trpljenja.

Kruh koji Gospodin daje narodu predoznačuje drugi kruh koji će Isus dati svojim apostolima na Posljednjoj večeri. Umnažanje kruha i riba jedan je od rijetkih događaja što ga spominju svi evanđelisti. O Učitelju koji je utažio glad mnoštva s tek malo riba i nekoliko kruhova

² J. VRANEKOVIĆ, *Dnevnik. Život u Krašiću zaslužjenog nadbiskupa i kardinala Alojzija Stepinca, Knjiga I.*, Postulatura blaženoga Alojzija Stepinca, Zagreb, 2006., str. XI.

govorit će se naraštajima. Tumači smatraju upravo taj događaj točkom najveće Isusove popularnosti. Pa ipak, u dnu toga izvješća ostaje životni izazov prisutan u svim vremenima ljudske povijesti. Ne traži li često čovjek Boga radije zbog onoga što bi mu mogao dati, nego zbog onoga što mu Bog želi objaviti o sebi? Isus se nije umorio zbog nas niti se obeshrabrio zbog tvrdoće našega srca. Zbog njegove ljubavi prema čovjeku sva je naša povijest vrijeme Božje strpljivosti.

Ozračje večerašnjega evanđeoskog izvješća odiše iznimnim Božjim suosjećanjem s čovjekom. Isus iskazuje solidarnost, priskače čovjeku u njegovoj potrebi, od apostola traži suradnju, a oni ga – premalo otvoreni prihvaćanju vjere – pozivaju na »zdrav realizam«... Toliko smo puta i sami to doživjeli. Tražimo od Boga da nešto učini kako bi se ublažila naša trpljenja, a kada nas poziva da prionemo na posao, skloni smo pozivati se na »zdrav realizam« i ne učiniti ništa. A Bog nas treba; treba našu neznatnost kako bi učinio prepoznatljivom svoju prisutnost.

6. Danas, u trenutku posebnih iščekivanja suvremenoga svijeta u kojemu se teži za novim građanskim suživotom, dužnost je svih koji ispovijedaju kršćansku vjeru unositi evanđeoske vrjednote u društvenu zbilju. To je put koji gradi specifičnu kulturu kojoj je središte u cjelovitosti rasta ljudske osobe. Biti pobožan prema blaženomu Alojziju znači graditi evanđeosku kulturu.

Življeno kršćanstvo novim naraštajima otvara obzorja kulture i istine, ne zatvarajući se pred poticajima novoga, već nastojeći tumačiti te iste poticaje u svjetlu evanđelja. Nažalost, slike suvremenoga društva,

uz mnoštvo pohvalnih pomaka, sadrže bremenitost tamnih oblaka. Svjedoci smo ideoloških naboja, nepravdi, nasilja, pojava koje otežavaju odgojni hod, ostavljajući osobito među mladima raslojavanja i nesigurnost.

U sadašnjim prilikama u odnosu na velike teme kršćanskoga morala osjećamo kulturološku podijeljenost na dva dijela. Jedan se tiče velikih tema mira i traženja pravednosti, ljudskih prava, zauzetost za siromašne i gladne te pokreta koji upozoravaju na poštivanje stvorenoga, na poštivanje okoliša. Ta se strana kulturološki prihvaća s velikim odobravanjem, iako joj prijete moralizam s političkim predznakom. Drugi dio kršćanskoga morala s kulturološkim posljedicama tiče se ljudskoga života od začeca do naravne smrti, obitelji i braka, odgoja djece i mladih. Ta je strana puno manje prihvaćena, štoviše tvori zapreku i predstavlja se tobože kao kamen spoticanja između Crkve i društva.

7. Cijeli antropološki i etički pristup kršćanstva, njegov način shvaćanja postojanja, tj. istina ljudskoga života, radosti, boli i umiranja pronalazi svoju legitimnost samo u povijesnoj i eshatološkoj zbilji koju je otvorilo Kristovo uskrsnuće. Danas neki misle da je teško pronaći susretište između kultura i vjera te da je jedino rješenje neka vrsta vjere lišene kulturoloških obilježja, to će reći vjere »bez jasnih životnih odrednica«. Ali upravo Crkva i kršćanstvo mogu pomoći Europi u novome susretu s drugim kulturama i religijama svijeta, odgovarajući na pitanja na koja ne uspijeva odgovoriti zatvoren pristup koji u svome temelju nosi radikalni sekularizam.

Stoga mi katolici ne ostajemo mirni promatrajući kako se u Hrvatskoj stvara političko-kulturološki oblik suprotstavljenosti između umjetno stvorenih područja »konzervativnoga« i »naprednoga«. Konačni plod može biti samo cinizam borbe za moć i prevlast. Očito je da stvaranje takva ozračja, ozračja bipolarizma bez korijena, osim pogubnih podjela, natapa i čini plodnim tlo za interese koji se ne zamaraju pitanjima moralnosti. Zadaća je Crkve, kao proročkoga naroda, brinuti se za prostor u kojemu ne postoji neki izravan djelomičan interes, osim odgovornosti za čovjeka i za istinu o njemu.

Zato opetovano pozivam znanstvenike, kulturne djelatnike, umjetnike, odgojne i zdravstvene krugove da u vremenu sinodskih rasprava ne izostanu i ne zaborave da su potrebni našoj Crkvi, da je Crkva bez njih krnja. Vi ste promicatelji kršćanske kulture, vi možete ponovno tkati prekinute niti katoličke prisutnosti u hrvatskome društvu koju su komunistički ideolozi, nalogodavci i izvršitelji, tako marno razdirali tijekom više desetaka godina. Nemojte šutjeti, poštovani znanstvenici, kulturni djelatnici, umjetnici, ljudi u odgoju, obrazovanju, zdravstvu i medijima, kada se razara obitelj; ne prihvaćajte istine koje služe samo zato da se izvuče profit, nemojte pognuti glave kada revni propagandisti grme da su katolici nazadni, ne dajte se pokolebati pred onima koji vjeru u Boga smatraju marginalnim pitanjem za vašu djecu.

Govoriti danas o odgoju, upozoravati na važnost obrazovanja, poziv je koji ne pripada kršćanskoj prošlosti, nego njezinoj biti. To pokazuje i činjenica da smo dodirnuli točku na kojoj se danas roditeljima gotovo oduzima pravo da odlučuju o odgoju svoje djece i da

budu upoznati sa sadržajima njihova obrazovanja. U dnu tih pokušaja nalaze se pitanja o čovjeku, pitanja koja je Bog postavio prvim ljudima.

8. Zato i političke razlike, prije negoli su programske, zapravo su kulturološke razlike jer se u središtu kulture nalazi poimanje čovjeka. To poimanje određuje misli i djelovanje, pa i političko. Godine 1980. blagopokojni papa Ivan Pavao II., govoreći u UNESCO-u, podsjetio je da se »kultura uvijek smješta u bitan i nužan odnos prema onomu što je čovjek«.

Postoji, dakle, kršćanstvo koje čovjeka promatra u cjelovitosti istine o njemu samome, kao o duhovnome i tjelesnome biću. No, postoje i oni koji čovjeka svode na njegove prolazne potrebe, a društvo na promicanje tih potreba. No, ljudski je život veći od njih. Čovjeka nije moguće svesti na zbroj tih potreba niti je društvo samo njihovo sabiralište. U čovjeku živi želja, čežnja za dobrom, za istinom, ljepotom i radošću, a ne samo potreba za sniženom cijenom robe i zabavom. Politika u konačnici ne može biti odgovor na temeljne ljudske čežnje. Političko djelovanje treba stvoriti uvjete da bi se čovjekove čežnje mogle ostvariti, rasti i ispuniti. To je prostor života i vjerske slobode, odgoja, zdravstvene skrbi, poduzetništva... Najveća dobra koja je Bog darovao čovjeku jesu život i sloboda, tj. njegova osoba. U obitelji se rađa ljudski život, a sloboda je prostor odgoja. Bez obitelji početak i skrb za život djeteta prepušteni su samovolji pojedinca ili, danas na poseban način, mogućnostima tehnike. Zbog toga Crkva uvijek brani i stavlja u središte svoga socijalnog nauka ljudski život, obitelj kao prvo mjesto prihvaćanja

života i odgoja, slobodu izražavanja vjerničkoga svjetonazora te načelo supsidijarnosti države.

Predraga braćo i sestre, večeras nam se objavljuje istina o čovjeku koja rađa kršćansku kulturu prepunu darova i istina o našem ispaćenom hrvatskom narodu koji je prepoznao sigurnost u Bogu i njemu povjerio svoje životno uporište. I kada nam se nude neka nova uporišta koja u dnu ne izražavaju istinu, ne bojmo se reći da smo duboko ukorijenjeni u Krista, da smo članovi Katoličke Crkve, da o svemu u društvenome životu imamo svoj stav i da se pred nama nalaze uzori kakav je bio blaženi Alojzije. Neka nam Presveta Bogorodica Marija pomogne da na Božje pitanje: Gdje si? (Post 3,9) iskreno odgovorimo: Na tragu Stepinčeve baštine. Amen.